

בבית המשפט העליון**בש"פ 5772/10**

בפני: כבוד השופט אי רובינשטיין

העוררת: ענת קם

נגד

המשיבה: מדינת ישראל

ערר על החלטת בית המשפט המחוזי בתל אביב מיום 20.7.10 במ"ת 17995-10-10 שניתן על-ידי השופט שוחם

תאריך הישיבה: כ"ה באב תש"ע (5.8.10)

בשם העוררת: עו"ד איתן להמן

בשם המשיבה: עו"ד שאול כהן

החלטה

א. ערר על החלטת בית המשפט המחוזי בתל אביב (השופט שהם) מיום 20.7.10 בתיק מ"ת 17995-10-10, בגדרה נדחתה בקשת העוררת לעיין מחדש בהחלטה כי עליה לשהות במעצר בית מלא. המבוקש הוא שינויים של תנאי מעצר הבית באופן שהמפקחים יוחלפו באיווק אלקטרוני, ויותר לעוררת לצאת לשעות "התאווורות".

רקע והליכים קודמים

ב. נגד העוררת, ילידת 1987, הוגש ביום 14.1.10 כתב אישום המייחס לה עבירות חמורות נגד בטחון המדינה, אשר כוללות עבירה של מסירת ידיעה סודית בלא סמכות לכך בכוונה לפגוע בבטחון המדינה (סעיף 113(ב) לחוק העונשין, התשל"ז-1977), ועבירה של איסוף והחזקת ידיעה סודית בכוונה לפגוע בבטחון המדינה (סעיף 113(ג) סיפא לחוק העונשין). עיקרי העובדות פורטו בהחלטת השופטת פרוקצ'יה מיום 14.4.10 בתיק בש"פ 1159/10 ובתיק בש"פ 1220/10, ועל כן אחאון אך בחמצית. על פי כתב האישום, במסגרת שירותה הצבאי, אספה העוררת מסמכים ברמות סיווג בטחוני שונות לתיקיה במחשבה, ולפני שחרורה העתיקה את תוכן התיקיה לשני דיסקים, אותם

לקחה עמה לביתה ללא סמכות; בהמשך, מסרה חלק מן המסמכים לעיתונאי לשם פרסומם, ואף שוחחה עמו מספר פעמים במטרה לסייע לו בהבנת המסמכים. כתב האישום מייחס לעוררת מניעים אידיאולוגיים בביצוע המעשים, שיש בהם כדי לפגוע בבטחון המדינה.

ג. העוררת נחקרה ביום 15.12.09 ובתום חקירתה שוחררה בהסכמה למעצר בית בפיקוח אמה. עם הגשת כתב האישום כתום חודש ביקשה המדינה לעצור את העוררת עד תום ההליכים. לא היתה בין הצדדים מחלוקת בשאלת קיומן של ראיות לכאורה, אך הצדדים נחלקו בשאלת קיומה של עילת מעצר, והאפשרות להורות על חלופת מעצר. בהחלטת בית המשפט המחוזי מיום 10.2.10 הוחלט על שחרור העוררת לחלופת מעצר בתנאים, ועיקרם מעצר בית וערבות גבוהות וכן עיכוב יציאה מן הארץ, ללא פיקוח. על החלטה זו עררו הן העוררת והן המדינה לבית משפט זה. נחקש תסקיר בעניינה של העוררת. בהחלטת השופטת פרוקצ'יה נאמר, בין היתר, כדלקמן:

"ענייננו, אפוא, בעבירות פליליות חמורות, שהעונש הצפוי בגינן עשוי להיות חמור ומשוי. חומרתן של העבירות, והעונש הצפוי בגינן, מקרינים על עילות המעצר. החשש מפני המשיבה בשלב זה מתמקד בשני מישורים: המישור האחד - אפשרות שלא ניתן לשוללה כי ייעשה גם בעתיד שימוש פסול בחומר סודי שנלקח על ידי המשיבה אך עדיין לא אותר, ומצאותו אינם ידועים... תורמת לכך העובדה כי המשיבה אינה מכה על חטא ולא הביעה חרטה על מעשיה, ולטענתה, היא חדרת מוטיבציה אידיאולוגית בפעולתה... המישור השני - קיים חשש להפרת תנאי חלופת המעצר, אליו התייחס שירות המבחן בתסקירו. חשש זה עולה ממורכבות התנהלותה של המשיבה, וקווי אישיותה כפי שתוארו בידי שירות המבחן" (פסקה 15).

נוכח האמור, ולאחר ששקלה את מכלול הנסיבות, החליטה השופטת פרוקצ'יה לדחות את ערדה של העוררת על תנאי חלופת המאסר, ולקבל חלקית את ערר המדינה; במובן שהודקו תנאי הפיקוח על העוררת, אך זו לא נשלחה למעצר עד תום ההליכים. אלה התנאים החדשים שנקבעו:

- (1) המשיבה תהיה כפופה למעצר בית מלא במשך 24 שעות ברירתה השכורה בתל אביב...
 (2) המשיבה תהיה כפופה לפיקוח מלא במשך כל שעות היממה על ידי מפקח אחר לפחות מהאנשים המנויים להלן: האם, האב, האחיות יערה קס, והדודה (הנוכרת בתסקיר המעצר).

- (3) המשיבה תתייצב בתחנת המשטרה הקרובה למקום מעצר הבית פעם בשבוע ביום ג' בשעה 13:00. היא תלווה לצורך כך על ידי אחד המפקחים.
- (4) ההפקדות הכספיות והערבונות הכספיות שנקבעו בהחלטת בית משפט קמא תעמודנה בעינן.
- (5) כן יעמדו בעינם התנאים ברבר עיכוב יציאה מן הארץ והפקדת דרכון, וכן האיסור על יצירת קשר עם מי מן העיתונאים הנזכרים בכתב האישום, כפי שהוטלו בהחלטת בית משפט קמא.
- (6) ככל שהמדינה הבקשה להטיל על המשיבה מגבלות נוספות לענין נגישותה לחומר הסודי, או לענין קשריה עם גורמים חיצוניים כאמצעות טלפון או מחשב, או מגבלות אחרות ממין הענין, היא תוכל להגיש בקשה מתאימה בענין זה לערכאה קמא, והבקשה תיבחן לגופה.

בסיפת הדברים נאמר "כי הקו המפריד בין מעצר ממש לחלופת מעצר הוא דק מן הרק בנסיבות מקרה זה".

ד. כיום 16.5.10, כעבור כחודש מהחלטת השופטת פרוקצ'יה, הגישה העוררת בקשה לשינוי תנאי מעצר הבית, כך שיותר לה לצאת לזמני "התאווורות". אך הבקשה נדחתה (באותו יום) על ידי בית המשפט המחוזי (סגן הנשיאה ד"ר מודריק) אשר ציין, כי לא חל שינוי בנסיבות מאז החלטת השופטת פרוקצ'יה. לאחרונה הגישה העוררת בקשה נוספת לעיון מחדש בהחלטה הנוגעת לתנאי מעצר הבית בו היא שוהה, וביקשה הן לאפשר לה זמני "התאווורות" מחוץ לדירתה, והן החלפת הפיקוח האנושי של הוריה באיזוק אלקטרוני. בית המשפט המחוזי (השופט שוהם) דחה את הבקשה בציינו, כי לא מוכר תקדים בו הותר איזוק אלקטרוני כאמצעי יחיד, ללא פיקוח אנושי בנוסף לו, וכי נוכח חומרת העבירות המיוחסות לעוררת לא זה המקרה ליצור תקדים שכזה. הוסף, כי בנסיבות הפיקוח האנושי על העוררת חיוני, ואינו ניתן להחלפה באיזוק אלקטרוני גרידא. בנושא ה"התאווורות" נקבע, כי לא חל שינוי בנסיבות, לא נתגלו עובדות חדשות, ולא חלף זמן כה ניכר שיצדיק עיון מחדש בהחלטת סגן הנשיאה מודריק מיום 16.5.10.

הערך והדיון

ה. בערר מחבקש - בהמשך לאמור - שינוי תנאי מעצר הבית כך שיותר לעוררת לצאת לזמני "התאווורות", וכן כי יותלף הפיקוח האנושי באיזוק אלקטרוני נטען, כי ריוני ההוכחות הראשוניים בתיק נקבעו לחודש דצמבר 2010, כך שחל שינוי בנסיבות במובן זה שידוע כעת שהעוררת תאלץ לשהות במעצר בית תקופה של שנה לפחות (מאז

מעצר הבית ביום 15.12.10). הוסף, כי מעצר הבית מקומו כדירתה הקסנה של העוררת בתל אביב, ואילו הוריה, המפקחים העיקריים, גרים בירושלים. נאמר, כי אמה של העוררת היא עובדת בכירה בשירות המדינה, אשר תפקודה המקצועי נפגע כתוצאה מהצורך להיעדר רבות מן העבודה, וכי אביה הוא נכה צה"ל אשר נאלץ לוותר על טיפולים רפואיים רבים כתוצאה מחובתו כמפקח. נטען, כי העוררת הוכיחה שהיא שומרת בקפדנות על תנאי שחרורה. הוסף, כי הבקשה גועדה להקל על המפקחים, ולא על העוררת עצמה. עוד נטען, כי השיפת העוררת לתקשורת מהווה אף היא שינוי נסיבות, וגורם המקשה על חייה. הוזכר, כי שירות המבחן המליץ בשעתו על זמני "התאוורות" מתוך לבית בליווי מפקחים צמוד. לכסוף נאמר, כי אין בהקלה המבוקשת בכרי לפגוע בשלום הציבור או בבטחון המדינה. צוין, כי העבירה של לקיחת החומר מצה"ל נעשתה לפני כשלוש שנים, והמסירה של החומר לעיתונאי לפני כשנתיים, ולעוררת ואין מיוחסות עבירות אחרות או הפרת תנאי המעצר מאז.

1. בדיון טען עו"ד להמן לעוררת, כי ישנם תקדימים למעצר בית באיזוק אלקטרוני ללא פיקוח אנושי. עוד נאמר, כי העוררת היתה בראשונה ארבעה חודשים ללא פיקוח (אוסף), כי לא נהיר לי די הצורך למה הכוונה) וכי האיזוק הוא אמצעי חרמה יעיל. לעניין התאוורות נאמר כי לעוררת אפשרות להתקשר לכל מקום ללא הגבלה ולהיפגש בביחה עם אנשים; היא לא הפרה את תנאי מעצר הבית ואין טענה כזאת; התאוורות המוצעת היא בליווי, לכמה שעות ביום או אף לא בכל יום; על כן יש לה מקום.

2. בא כוח המדינה טען כי מרוכר בפועל בערר על החלטת השופטת פרוקצ'יה, ותוך שימוש בשיטת ה"סלמי" (הועלתה גם טענה בקשר לחומר הסודי, שאין צורך להידרש אליה כאן). יש לזכור, כך נטען, כי השופטת פרוקצ'יה עמדה על הידוק תנאי השחרור; בידי העוררת להוסיף מפקחים כדי להקל על הוריה, וגם אשר לה סוף שבוע בירושלים כשביקשה; החיק, כך נטען, מלמד על מסוכנות גבוהה. בא כוח העוררת טען, כי שמיעת החיק אמורה להתחיל בחודש דצמבר, והוא לא יסתים במשך תקופה ארוכה גם משתחל שמיעתו.

הכרעה

ח. לאחר העיון אין בידי להיעתר לערר. ראשית, נקודת המוצא לרינונו היא כמובן החלטת השופטת פרוקצ'יה, והשאלה שיש לבחון היא האם מאז החלטתה - לפני פחות מארבעה חודשים (וער אני לכך שהעוררת מצויה בחלופת מעצר מאז דצמבר 2009) מתקיימים תנאי סעיף 52(א) לחוק סדר הדין הפלילי (סמכויות אכיפה-מעצרים), תשנ"ו

- 1996 לעניין עיון חוזר; תנאים, שמהותם כרבר המחוקק: גילוי עובדות חדשות. שינוי נסיבות או חלוף זמן ניכר מעת ההחלטה. החלטת השופטת פרוקצ'יה החמירה את תנאי מעצר הבית הן מאלה שנקבעו בהסכמה ביום 15.12.09 והן מאלה (המוחמרים בהיבטים מסוימים) שבהחלטת סגן הנשיא המר מיום 16.12.10. ברי פי לוז החלטתה של השופטת פרוקצ'יה הוא מעצר בית מלא בפיקוח אנושי, מתוך ראייה מחמירה של מסוכנות העוררת.

איזוק אלקטרוני תחת פיקוח אנושי

ט. כאשר להמרת הפיקוח האנושי באיזוק אלקטרוני ללא פיקוח מעין זה, תמתי בריון אם יש בנמצא דבר אשר כזה, דבר שלא היה מוכר לי. הסניגור המלומד הביא דוגמאות במספר החלטות אותן מנה. לא אמנה אותן כרוכל, אך ככל שבדיקתי העלתה, אין ההוגמאות, ככל הכבוד, מצביעות על איזוק ללא פיקוח אנושי צמוד, ולא אאריך (אף כי תמחתי שמצר הקרינה לא באה התיחסות ממשית לנוקדה זו מעבר להתייחסות הכללית לבקשה). האיזוק, ככל שהבנתי מגעת, נועד ככלל לחזק פיקוח אנושי ולא להחליפו. בפיקוח אנושי קיים רכיב של נטילת אחריות, קרי, מקום שהאמון בנוגע בדבר אינו מלא, מתווספים "רכיבי ביטחון" נוספים. האיזוק האלקטרוני, יציר העידן הנוכחי, בא כ"כותפות הנוספות לחגורה". כפי שציינה השופטת ארבל בעניין גוצן:

"ירוע הוא כי מערכת האיזוק האלקטרוני, על אף תרומחה במקרים רבים להקטנת מסוכנותם של נאשמים, אינה מאפשרת סיכול מידי של הפרת תנאי השחרור. על כן, במרבית המקרים, נדרש שיתלווה לאמצעי זה פיקוח אנושי אפקטיבי ומציב גבולות. החלופה שהוצעה במקרה זה נעדרת פיקוח אנושי לחלוטין, ומסתמכת על האיזוק האלקטרוני באופן בלעדי. לא זו בלבד, החלופה כוללת אפשרות ליציאה לשם עריכת סידורים, כאשר במשך אותם פרקי זמן לא יהיה העורר תחת פיקוח כלל. ברי כי מערכת האיזוק האלקטרוני לברה אינה יכולה לאיין את מסוכנותו של העורר, ולמעשה החלופה המוצעת נסמכת כולה על האמון בעורר שיקיים את תנאי השחרור. לכך לא ניתן להסכים, בנסיבות מקרה זה" (בש"פ 6466/09 גוצן נ. מדינת ישראל (לא פורסם)).

בהמשך לכך, דומה כי אם בכלל, איזוק אלקטרוני נטול פיקוח אנושי יהא בהחלט חריג - ואיני סבור, כי המקרה דנא, נוכח האמור בהחלטת השופטת פרוקצ'יה (לרבות בחלקיה החסויים), מתאים להיות חריג. איני נעתר איפוא לטענה בדבר המרח האיזוק האלקטרוני בפיקוח. אין בכך כדי למנוע מן העוררת, כפי שגם ציין בא כוח המדינה.

להציע מפקחים נוספים לאלה הקיימים, כדי להקל על המפקחים הקיימים, והללו יישקלו.

ה"התאווורות"

י"א. סבורני כי טרם באה שעה בעניין ה"התאווורות". אכן, העוררת מצויה במעצר בביתה מזה שמונה חודשים, אך מאז החלטתה של השופטת פרוקצ'יה עברו אך ארבעה חודשים. תקופה זו אינה בנסיבות "זמן ניכר" מאז קבלת ההחלטה; אף שמונה חודשים אינם כן, כשהמדובר במעצר בית בתנאים נוחים יחסית, שעליו הוחלט אל מול נסיבות חמורות שלא היו רחוקות - כדברי השופטת פרוקצ'יה - מרחק רב ממעצר מלא. מעצר בית אמנם אינו בין מאויי נפשו של אדם, אשר נפשו - כמאמר המשורר - דרוור שואפת, אך גם אינו "סוף העולם"; ו"אין כל השוואה וכתובנה של השוואה בין מעצר בית למעצר במתקן כליאה", אף אם מובן "הצורך האנושי ליציאה מן הבית, גם מביתו של אדם עצמו" (בג"ץ 5555/05 פורמן נ' אלוף פיקוד מרכז, פ"ד נט(2) 865, 869-870 - שם, לעניין מעצר מינהלי). אמנם בעניינינו (בשונה מאותו מקרה) לא היו הפרות מצדה של העוררת, אך גם לא חל שינוי של ממש בנסיבות.

י"ב. אכן, קביעת מועד רחוק לשמיעת התיק עשויה להוות שינוי נסיבות (בש"פ 10962/07 מזרחי נ' מדינת ישראל (לא פורסם)), ואולם הרבר תלוי במצב, וכדברי השופט ר' חשין בעניין פלוני, יש להתחשב ב"מאזן שבין הפגיעה הנגרמת לגאשם הספציפי, בשל חלוף הזמן, אל מול האינטרס הציבורי כי ימשיך לשהות במעצר באותם תנאים" (בש"פ 6286/06 פלוני נ' מדינת ישראל (לא פורסם)). חומרת העבירות היא אחד הרכיבים הנשקלים לעניין זה, כמו גם מסוכנות (לכך נדרשה השופטת פרוקצ'יה גם בחלקיה החסויים של ההחלטה הקודמת) ונסיבות אישיות. בנידון דידן, נוכח חומרת החלטתה של השופטת פרוקצ'יה, איני סבור כי נוצר כיום שינוי נסיבות, וזאת מבלי להביע דעה אם בדצמבר 2010 יהיה חלוף הזמן שינוי נסיבות.

י"ג. ער אני לכך, שבתסקיר שירות המבחן עלתה אפשרות של "התאווורות", אך דבר זה לא נחשב על דעת השופטת פרוקצ'יה. אכן, בתיק אחר ניתן על-ידי "חלון התאווורות" למי שנעצר מעצר בית על עבירות כלכליות (בש"פ 1385/10 פלוני נ' מדינת ישראל (לא פורסם)), אך כבר נאמר לא אחת, כי "העילה ברבר 'זמן ניכר' הינה גמישה ויש לפרשה בהתאם לנסיבות הקונקרטיות של כל מקרה ומקרה" (בש"פ 4314/10 פלוני נ' מדינת ישראל (לא פורסם) - השופט ג'ובראן; ראו גם בש"פ 6845/07 קוסטריקין נ' מדינת ישראל (לא פורסם); בש"פ 913/08 פלוני נ' מדינת ישראל (לא

פורסם)). המקרה דנא מתייחד כנאמר בחומרתו, ולעת הזאת דומני שהאיזון בין האינטרס הציבורי לבין אי הנוחות הנגרמת לעוררת, מטה את הכף לכיוון האינטרס הציבורי.

י"ג. את מעצר הבית "ממתיקה" האפשרות שבידי העוררת לתקשר עם הכל, על פי ההחלטה ובהיעדר פניות אחרות של הרשויות, וזאת למעט העיתונאים שנזכרו בכתב האישום; בידי חבריה וחברותיה גם לבוא לבקרה; אין מניעה אף כי תצא לשהות חלק מן הימים או כולם בבית בירושלים, כאותם הנאים ולאחר תיאום; והיא גם יוצאת להתייצבות כמטרה אחת לשבוע, והרבר מאפשר לה "להחליף אויר", ולוא גם לשעה קלה. אם כן מעצר הבית אינו קונכיה הרמטית אלא הלונותיו פתוחים, ולעת עתה יש להסתפק בכך.

סוף דבר

יד. בנתון לאמור אינו נעזר איפוא לערר.

ניתנה היום כ"ט באב תש"ע (9.8.10).

ש ו פ ט